

Pamięć.pl 5/2014

Siedemdziesiąt lat temu na wzgórzu klasztornym w pobliżu miasteczka Cassino zakończyła się bitwa, która weszła do kanonu chwały polskiego oręża. Żołnierze 12. Pułku Ułanów Podolskich rankiem 18 maja 1944 roku zatknęli polski sztandar na gruzach klasztoru, który od pięciu miesięcy stanowił niezdobytą fortecę broniącą drogi do Rzymu.

W większości byli to ludzie, którzy zdołali uciec w szeregi Armii Andersa przed NKWD i radzieckimi łagrami. Okrężną drogą przez Azję i Afrykę szli, aby walczyć o wolną Polskę. To zwycięstwo – choć nie ostatecznie w ich szlaku bojowym – stanowi ukoronowanie ich drogi. Relacja Tomasza Marszałka, jednego z żołnierzy gen. Andersa, którą publikujemy w niniejszym numerze, to barwny i sugestywny opis tej odysei. Z kolei [z Matthew Parkerem, autorem poczytnej monografii o Monte Cassino, rozmawiamy m.in. o tym, jak na Zachodzie postrzegana jest „nasza” bitwa i czy udział Polaków rzeczywiście był kluczowy dla jej rezultatu.](#)

Dzięki Feliksowi Konarskiemu, żołnierzowi 2. Korpusu, autorowi pieśni *Czerwone maki na Monte Cassino*, majowe kwiaty na zawsze stały się symbolem tej batalii. Nie jest to jednak jedyny znak, jaki należy znać w związku z bitwą o Monte Cassino. Z okazji rocznicy IPN przygotował [specjalne wydanie gry ZnajZnak](#) (piszemy o nim w numerze), poświęcone temu tematowi.

W majowej „Pamięci.pl” przypominamy także inne rocznice. W dziale „Spory historyków” Agnieszka Łuczak i Krzysztof M. Kaźmierczak prezentują własne hipotezy na temat zagadkowej śmierci Piotra Majchrzaka. W maju 1982 roku został on pobity na ulicy i wkrótce zmarł. Do dziś nie wyjaśniono ostatecznie, czy sprawcami byli zomowcy, czy „człowiek z parasolką”. I czy w związku z tym zabity dziewiętnastolatek może być uznany za ofiarę stanu wojennego. W artykule *Smutne juwenalia* Jakub Szumski opisuje wydarzenia po śmierci innej ofiary komunistycznego reżimu, Stanisława Pyjasa. Śmierć studenta w maju 1977 roku wywołała oburzenie wśród krakowskich żaków, a pogrzeb przerodził się w manifestację. Władzy, usilnie próbującej nakłonić studentów do udziału w juwenaliach, nie udało się jednak przykryć zabawą tej tragedii. W PRL w maju odbywała się celebrazja klasy robotniczej, przejawiająca się w pompie pochodów pierwszomajowych. Robert Spałek opisuje pierwszą majówkę stanu wojennego, kiedy to 1 i 3 maja doszło m.in. w Warszawie do antyrządowych demonstracji. Pamiętaliśmy też o dwudziestopięcioleciu upadku komunizmu: w cyklu o przełomie 1989 roku publikujemy rozmowę z prof. Andrzejem Paczkowskim dotyczącą legend – czarnej i białej – obrad przy Okrągłym Stole.

Do numeru dołączyliśmy replikę naszywki, jaką nosili żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Redaktor naczelny
Andrzej Brzozowski

[Uwaga! Korzystając z tej strony akceptują Państwo regulamin Biblioteki Cyfrowej.](#)

ZAŁĄCZNIKI DO STRONY

[Spis treści numeru 5/2014](#) 633.76 KB
[Pamięć.pl 5/2014](#) 16.33 MB

[Drukuj](#)

[Generuj PDF](#)

[Powiadom znajomego](#)

[Wstecz](#)

Liczba wejść: 104939, od
16.05.2014
